

Hennie is terug

Jarenlang zat de zwaar verstandelijk gehandicapte Hennie Harder 23 uur per dag opgesloten in haar kale onverwoestbare slaapkamer bij Talant in Stiens. Sinds vorig jaar leeft ze weer daarbuiten dankzij een nieuwe aanpak.

GERRIE RIEMERSMA
FOTO'S NIELS WESTRA

Blauwe oogschaduw en rood gelakte nagels. Hennie Harder (50) houdt van mooie make up en kleren. Ze mag ook graag ruiken aan het parfum van haar vrouwelijke begeleiders bij Talant in Stiens. Maar in haar slechtste periode, nog niet zo lang geleden, trok de zwaar verstandelijk gehandicapte Hennie zich de haren uit het hoofd en scheurde ze haar kleding.

Dat laatste wil nog wel eens gebeuren, maar verder is het leven van Hennie ingrijpend veranderd dankzij een nieuwe behandelwijze.

In haar slechtste tijd smeerde ze haar ontlasting op de muren en op zichzelf en beet ze in de kooien. Haar gedrag was vaak zo extreem en moeilijk te begrijpen, dat de begeleiders er niet in slaagden haar de juiste zorg te bieden. Daarom zat ze jarenlang 23 uren per dag grotendeels alleen in haar slaapkamer om te voorkomen dat ze te veel prikkels kreeg. Een uurtje per dag was ze buiten haar kamer, om met de begeleiders een wandeling te maken, en daarna ging de deur achter haar weer op slot.

Hennie is emotioneel gezien nog een baby en verstandelijk een peuter. Behalve haar verstandelijke beperking heeft ze een zogenoemde autismespectrum stoornis, die gedragsproblemen en stemmingswisselingen veroorzaakt. Praten kan ze niet. 's Zomers en in december heeft ze slechte periodes, dan zakt ze nog verder weg in extreem en moeilijk te begrijpen gedrag.

Haar situatie was vergelijkbaar met die van Brandon, die een paar jaar geleden door een tv-reportage bekend werd omdat hij was vastgezet door zijn begeleiders van 's Heeren Loo in Ermelo. Het grote verschil is dat Hennie nooit is vastgeketend. Het gedwongen isolement in een kale ruimte was op dat moment onderdeel van de behandeling. „Omdat we niet beter wisten”, zegt teamleider Froukje

Boonstra. „We stonden machteloos. Er was geen perspectief”, herinnert agoog Titia van der Kooij zich. Niet voor Hennie zelf, haar familie en ook niet voor haar begeleiders. Soms moesten ze haar met drie man in bedwang houden.

Emotioneel

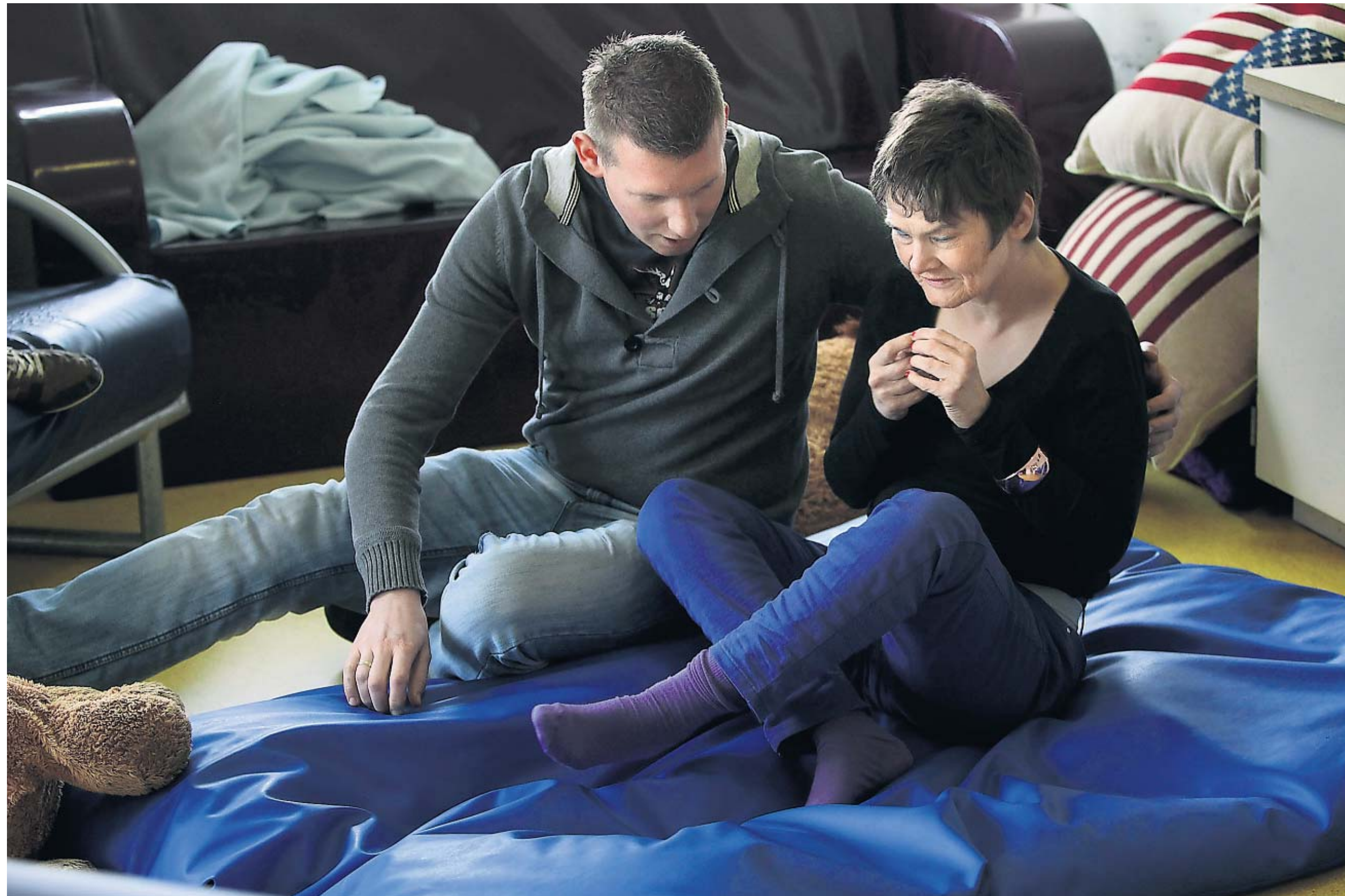
Het verzorgen van zwaar verstandelijk beperkte mensen met gedragsproblemen is zeer intensief en emotioneel en fysiek loodzwaar. Er is voortdurend, behalve 's nachts, een begeleider in hun nabijheid. Ook zijn de cliënten vaak agressief. Dat houdt niet iedereen vol. Het verloop onder het personeel van Talant was groot. Dat is zowel voor de cliënten als de medewerkers een extra belasting. Bewoners in deze situatie zijn juist gebaat bij weinig veranderingen in hun begeleiding.

Die was er op gericht om Hennie zo weinig mogelijk te prikkelen. „Als ze slecht in haar vel zat en moeilijk gedrag vertoonde, kwam ze vaak niet van haar kamer”, vertelt haar begeleider Jan Deelstra. Hennie zit samen met twee andere zwaar verstandelijk gehandicapten in een apart deel van de woonvorm op de Ieleana. Waar de andere twee alleen een slaapkamer hebben, heeft Hennie haar eigen appartementje.

Het doet kil aan. Meubels staan vastgeklonken aan de vloer. Wat los zou kunnen staan, staat achter plexiglas. De wc is onverwoestbaar, de dekens zijn niet kapot te scheuren. Het zachte behang is niet meer weg te krabben. In kooien zijn de deuren afgeplakt met plakband. Het voorkwam niet dat Hennie zich in slechte periodes de haren uit het hoofd trok. Intussen zat ze steeds meer opgesloten.

De maatschappelijke verontwaardiging over de behandeling van Brandon was na het bekend worden groot, maar instellingen als Talant zaten zelf ook te springen om betere behandelmethoden. Van der Kooij: „Wat kunnen we anders doen? Dat vroegen we ons allemaal af. Want gedwongen met drie personen een cliënt verschonen is geen zorg meer. Zorg is meer dan dat.”

Talent koos eind 2011 voor bijscholing door Vilans, het kenniscentrum voor de langdurige zorg; het gaat om leernetwerken, omgeven met probleemgedrag. Met z'n allen kijken naar een cliënt en handelen vanuit zijn of haar perspectief. De ogen gingen open. De nieuwe aanpak klinkt simpel en voor de hand liggend, maar is dat niet. Vaste denkwijzen laten zich moeilijk veranderen, vooral als de begeleiders oprecht menen het juiste te doen.

Begeleider Jan Deelstra met Hennie: „We kijken nu waarom ze zich zo gedraagt.”

Ondanks de inzet van het CCE bleef Hennie zeer slechte periodes houden. Het ging steeds slechter met haar. Ze kreeg haar eigen woonkamer omdat het begeleiden samen met de andere cliënten steeds lastiger werd. De Talant-medewerkers deden er alles aan om comfort te bieden in haar appartementje door er spullen neer te zetten die niet kapot te krijgen zijn.

Omdat ze vaak haar kleren kapot scheurde, was ze vaak bloot. De begeleiders maakten een 'antischouwpak' met een rits aan de achterzijde. De rits had een slotje. Het voorkwam niet dat Hennie zich in slechte periodes de haren uit het hoofd trok. Intussen zat ze steeds meer opgesloten. De maatschappelijke verontwaardiging over de behandeling van Brandon was na het bekend worden

Medio vorig jaar is Talant gestart met het drie jaar durend proefproject Triple C, een nieuwe methode die naadloos aansluit op de eerdere scholing. Triple C gaat ervan uit dat het gedrag van de verstandelijk gehandicapten bepaald wordt door de leefomstandigheden. Zijn die niet goed, dan lokken ze probleemgedrag uit.

Talent koos eind 2011 voor bijscholing door Vilans, het kenniscentrum voor de langdurige zorg; het gaat om leernetwerken, omgeven met probleemgedrag. Met z'n allen kijken naar een cliënt en handelen vanuit zijn of haar perspectief. De ogen gingen open. De nieuwe aanpak klinkt simpel en voor de hand liggend, maar is dat niet. Vaste denkwijzen laten zich moeilijk veranderen, vooral als de begeleiders oprecht menen het juiste te doen.

Professioneel

Geïsoleerd wonen, zoals bij Hennie, past er niet bij. Zij doet nu aan alle dagelijkse activiteiten mee. Daardoor herstelt het gewone leven zich. Bij Triple C is er een onvoorwaardelijke professionele relatie tussen de hulpverlener en de cliënt. Dus ook als het moeilijk wordt, blijft de begeleider helpen. Een orthopedagoog houdt de begeleiders scherp op de nieuwe

benadering vol te houden.

De nieuwe aanpak heeft veel veranderd. Deelstra: „We focussen niet meer op probleemgedrag. Dat wordt niet meer bestraft. We kijken nu waarom ze zich zo gedraagt.” Als Hennie nu een shirt kapot trekt, haalt de begeleider een ander shirt. Hennie wordt niet meer apart gezet. De begeleiders doen alles samen met haar. Als Hennie bij het koffiezetten alleen maar het aan-knopje heeft ingedrukt, dan is dat samen koffiezetten. Lukt haar iets niet, dan neemt de begeleider het over. Er blijft een risico dat het misgaat. Hennie kan zo slaan of schoppen. Maar op andere momenten wil ze knuffelen of een kusje geven. Hoewel er alleen nog maar een start is gemaakt met de Triple C-methode is de aanpak in het ge-

val van Hennie een succes. Ze is overdag niet meer in haar kamer. 's Avonds is ze zo moe van alle activiteiten dat ze goed slaapt. Ze draagt weer gewone kleding en gaat drie keer in de week naar de bakker om brood te halen. Haar begeleiders hebben meer lol in hun werk gekregen. Het ziekteverzuim en het personeelsverloop zijn minder groot.

Hennie is terug in het gewone leven. Binnenkort start Talant de verbouwing van de woonvorm. Voor Hennie komt er een heel grote verandering: ze verhuist naar een nieuwe, gezellige slaapkamer met los op de vloer staande meubels. Van der Kooij: „Een gezellige kamer nodigt ook uit tot normaal gedrag.”

Reageren? sneonsnein@lc.nl

De kale slaapkamer waar Hennie jarenlang 23 uur per dag zat opgesloten.

Moeder Grietje Harder heeft haar dochter weer terug.

Trots

Moeder Grietje Harder uit Leeuwarden heeft haar oudste dochter Hennie weer terug. „Zo voelt het echt.”

Hennie was vier toen duidelijk werd dat er iets niet klopte. Ze kon niet praten, scheurde tekeningen van andere kinderen op school kapot. Ze was er uiteindelijk niet te handhaven. Ze ging hele dagen naar een kinderdagverblijf, waar de problemen aanhielden. Op zesjarige leeftijd vond een psychiater opname in het Hendrik van Boeijsenoord in Assen nodig. Hennie volgde daarmee haar drie jaar jongere broertje Arnold, die ook zwaar verstandelijk gehandicapt is. Een keer in de maand bezochten vader, moeder en de andere twee kinderen Hennie en Arnold. Van de twee was Hennie aanvankelijk nog

het beste. „Ik vond haar eigenlijk best goed. Als ze een paar dagen thuis was, dan ging het wel mis. Schoppen en slaan, beddengoed naar buiten gooien.”

In 1995, toen Talant in Stiens kwam, verhuisde Hennie daar naar toe. Voor haar ouders was het reizen minder bezwaarlijk. Arnold verhuisde later naar Drachten. En terwijl het met hem bergopwaarts ging, ging het met zijn zus steeds minder. Haar gedrag werd extremer. Nadat ze in een psychose belandde, werd dat nog verergerd. Hennie leefde in het kale appartement, 23 uur per dag.

Verschrikkelijk vond haar moeder dat. „Ik kon er niet meer tegen haar zo te zien. Soms had ze geen kleren aan, die had ze kapot getrokken. Ze

viel mensen aan en sloeg. Haar kamer rook naar poep en plas. En de begeleiding deed niet zo veel voor haar. Tenminste, dat vond ik.”

Ze heeft veel pittige gesprekken gevoerd met de begeleiding en aangedrongen op verandering. Ze wilde uit radeloosheid Hennie wel mee naar huis nemen, maar wist dat het niet kon. Ze bood aan vrijwilligerswerk te doen bij haar dochter. Nam een rolstoel mee om Hennie mee te nemen voor een wandeling. De begeleiding weerhield haar daarvan. Het kon niet.

Nu wel. De nieuwe aanpak werkt. Grietje Harder geniet als ze Hennie mooi in de kleding ziet. Haar dochter is zo veranderd in korte tijd. Stralend: „Ik ben trots op haar.”

Soms moest ze door drie man in bedwang worden gehouden